

ปัจจัยที่มีผลต่อการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามของนักศึกษาสาธารณสุขศาสตร์

ศึกษาเฉพาะกรณี คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

Factors Affecting on Field Training of Public Health Students

Case Study : the Faculty of Public Health, University Of Bangkokthonburi.

ผศ.ลำศักดิ์ ขวัญชัย¹, ผศ.พัฒนา มุลพุกภัย¹, ผศ.นวลศรี สมณะช้างเผือก¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามทางด้านสาธารณสุข ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามของนักศึกษาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ทำการฝึกปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 8 แห่ง ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการฝึกภาคสนามของนักศึกษาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติงาน ประมาณ 30 วัน และต้องพักแรมอยู่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตลอดระยะเวลาของการฝึกปฏิบัติงาน การฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาสาธารณสุขศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งของหลักสูตรและเป็นส่วนบังคับของสภาวิชาชีพสาธารณสุขชุมชนที่ต้องมีในหลักสูตร โดยทางคณะสาธารณสุขศาสตร์ ได้กำหนดให้มีการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามในเทอมสุดท้ายของหลักสูตร

หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ได้กำหนดให้มีการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามตามหลักสูตรเป็นจำนวน 3 หน่วยกิต ซึ่งการฝึกปฏิบัติงานในปีนี้เป็นฝึกปฏิบัติงานเป็นรุ่นที่ 3 โดยในปีแรกฝึกปฏิบัติงานภาคสนามที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 8 แห่งในอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร และปีถัดมาฝึกปฏิบัติงานภาคสนามที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 5 แห่ง อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร และอีก 4 แห่งในอำเภอนครชัยศรี อีก 1 แห่งในอำเภอสามปราน จังหวัดนครปฐม ส่วนปีที่ได้ทำการวิจัยนี้ ฝึกปฏิบัติงานภาคสนามที่อำเภอนครชัยศรี 7 แห่ง และอำเภอสามปราน 1 แห่ง จังหวัดนครปฐม โดยได้จัดแบ่งนักศึกษาจำนวน 45 คน เป็น 8 ทีม ทีมละ 6 คนบ้าง ทีมละ 5 คนบ้าง โดยให้นักศึกษาจัดทีมกันด้วยความสมัครใจเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามของนักศึกษาสาธารณสุขศาสตร์มีความหลากหลายทางพื้นที่ ซึ่งบางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตั้งอยู่ในเขตชุมชน ในขณะที่บางแห่งตั้งอยู่ในสภาพชนบทอย่างแท้จริง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ สาธารณสุขอำเภอ ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีการส่งนักศึกษาไปฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม ที่เลี้ยงของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาจารย์นิเทศงาน และนักศึกษาที่ไปฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม โดยใช้การประชุม

¹คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

กลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่กล่าวแล้ว

การวิจัยครั้งนี้ได้ผลสรุปว่าปัจจัยที่มีผลต่อการฝึกภาคสนามทางด้านสาธารณสุข ซึ่งต้องแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ กล่าวคือ ด้านรูปแบบ โดยที่ให้นักศึกษาที่ไปฝึกปฏิบัติงานภาคสนามต้องพักแรมในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตลอดระยะเวลาการฝึกปฏิบัติงานนั้น อาจจะต้องเปลี่ยนรูปแบบนี้ไปเป็นผสมผสานระหว่างการพักกับการไปเช่ากลับเย็นบ้าง ส่วนทางด้านผู้อำนวยการโรงพยาบาลต้องการให้คณะได้ทำการฝึกทางด้านหัตถการให้มากขึ้น ทางด้านอาจารย์นิเทศต้องการให้มีเพิ่มการฝึกปฏิบัติในช่วงระยะเวลาปิดภาคการศึกษาที่ 2 ในปลายปีที่ 3 ก่อนจะได้มีการฝึกปฏิบัติงานจริงที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในปีการศึกษาที่ 4 ส่วนทางด้านนักศึกษาต้องการที่จะให้มีการยืดระยะเวลาการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามให้มีเวลาฝึกมากขึ้นกว่า 30 วัน มีจำนวน 2 ทีม ส่วนอีก 6 ทีม ให้ความเห็นว่าเหมาะสมดีแล้ว ส่วนด้านวิชาการทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเสนอให้ทางคณะสาธารณสุขศาสตร์ควรมีการฝึกทางด้านการรักษาพยาบาล การเขียนแปลให้มากกว่านี้ และควรมีขอบเขตและแนวทางในการฝึกให้ชัดเจน

คำสำคัญ : การฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาจารย์พี่เลี้ยงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล นักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์

Abstract

This research is to find the factors effecting on public health field training at the District Health Promotion in Umphoe Nakornchisri, Nakhonpathom Province. The 45 students would be trained in the hospital for 30 days and also stayed all night long. This field training is required of the public health curriculum for 3 credits. This year is the third year of field training that the first year trained in Umphoe Klathomban, Samuthsakorn Province. The Second year trained in two Provinces; Samuthsakorn and Nakhonpathom. This year trained at 8 District Health Promotion Hospitals in Nakhonpathom Provinces.

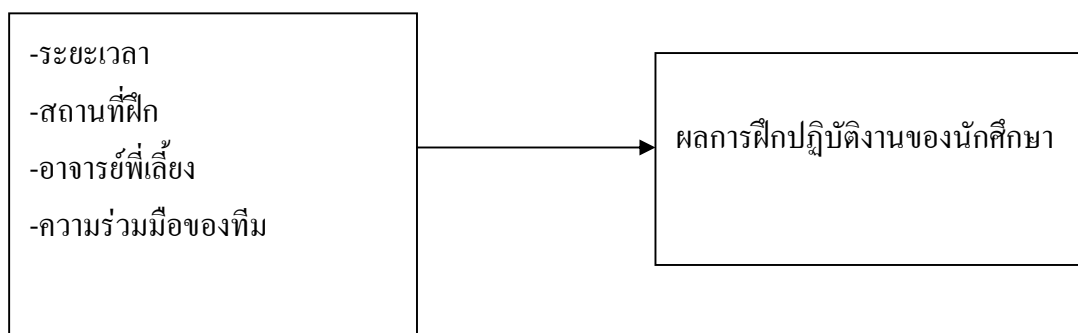
The results of this study are : The instructors of the District Health Promotion wanted the student will be well-trained on primary healthcare before they go for field training at the hospital. The students of some team want to stay for training in the hospital longer than 30 days. Some teams of students are satisfied for the period of field training . The supervisions of the faculty need more time to train the technology and refresh some courses that necessary to the field training .But those are not the final conclusion because these results just of the first time of the research which need to more study

Keywords :Field Training, District Health Promotion Hospital, Instructors, Public Health Student

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามของนักศึกษาสาธารณสุขศาสตร์ ศึกษาเฉพาะกรณีศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิด

ระเบียบวิธีวิจัย

สังเกตจากพฤติกรรมกลุ่มนักศึกษาที่มีการประชุมกลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลตามกลุ่มประชากร ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลซึ่งจะมีทั้งผู้อำนวยการโรงพยาบาลและพี่เลี้ยง กลุ่มนักศึกษาที่กำลังฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม และกลุ่มอาจารย์ผู้นิเทศ ออกนิเทศเก็บข้อมูลเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์พี่เลี้ยงของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต่างๆที่ส่งนักศึกษามาฝึกปฏิบัติงาน

ผลการวิจัย

ผลของการวิจัยพบว่าทางด้านโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลซึ่งได้แก่ ผู้ที่จะทำให้นักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติงานภาคสนามได้รับความรู้และประสบการณ์มากหรือน้อย คือ อาจารย์พี่เลี้ยงซึ่งจะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักศึกษา รวมถึงการความสะดวกสบายทางด้านที่พัก อุปกรณ์อำนวยความสะดวกสบายก็มีความสำคัญต่อการเป็นอยู่ของนักศึกษามาก สำหรับระยะเวลาการฝึกปฏิบัติงาน 30 วันนั้น นักศึกษาบางกลุ่มก็ให้ความเห็นว่าสมควรแล้ว แต่บางกลุ่มก็ต้องการให้ระยะเวลาเพิ่มขึ้นอีกซึ่งก็มีจำนวนน้อยกว่ากลุ่มที่เห็นว่าระยะเวลาเหมาะสมแล้วส่วนในเรื่องการได้รับความรู้และประสบการณ์ทางด้านวิชาการนั้น บางกลุ่มที่ได้ฝึกปฏิบัติงานในพื้นที่ที่เป็นเกษตรกรรมก็ได้รับความรู้และประสบการณ์ทางการรักษาพยาบาลมากกว่าพื้นที่ที่ใกล้กับตัวเมืองเนื่องจากมีสถานพยาบาลหรือคลินิกให้บริการมาก ส่วนทางการสาธารณสุขชุมชนได้มีการออกเยี่ยมหมู่บ้าน ทำการวินิจฉัยชุมชน จัดทำโครงการต่างๆซึ่งส่วนใหญ่เป็นการให้สุขศึกษาแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวาน กลุ่มผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง เป็นต้นส่วนทางด้านอาจารย์ผู้นิเทศงานได้เสนอให้มีการสอนเสริมมากยิ่งขึ้นก่อนที่จะให้นักศึกษาไปฝึกปฏิบัติงานในภาคการศึกษาสุดท้าย

อภิปรายผล

การสรุปผลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ซึ่งเป็นการวิจัยครั้งแรก ซึ่งอาจจะได้ข้อมูลที่เป็นเฉพาะนักศึกษา รุ่นที่เพิ่งผ่านการฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม และสถานที่ตั้งของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลก็มีส่วนทำให้ข้อมูลแตกต่างกัน เป็นต้นว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีพื้นที่รับผิดชอบประชากรส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรมซึ่งอาจจะมีความผูกพัน มีความเป็นกันเองและให้ความเอื้อเฟื้อแก่นักศึกษาที่ไปฝึกปฏิบัติงาน ทำให้นักศึกษามีความต้องการที่จะมีระยะเวลาการฝึกที่นานกว่านี้ แต่บางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอยู่ใกล้เขตอำเภอเมืองมาก การปฏิบัติงานด้านชุมชนอาจจะมีปัญหาการเยี่ยมบ้านซึ่งประชาชนอาจจะไม่อยู่บ้านในช่วงเวลาที่นักศึกษาออกเยี่ยม ทำให้ได้รับข้อมูลไม่สมบูรณ์ก็อาจจะทำให้นักศึกษาต้องประสบปัญหาได้ ส่วนการฝึกปฏิบัติทางด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ได้แก่ การเย็บแผล การฉีดยา อาจจะมีความยากเพราะในการบำบัดโรคเบื้องต้นทางสาขาวิชาชีพยังไม่มีการกำหนดขอบเขตให้ชัดเจนเหมือนกับวิชาชีพพยาบาล จึงทำให้การฝึกปฏิบัติงานทางด้านนี้ขึ้นอยู่กับพี่เลี้ยงที่จะทำการฝึกปฏิบัติให้ได้มากน้อยเพียงใด ส่วนทางด้านการฝึกปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านจะเป็นพี่เลี้ยงพานักศึกษาไปปฏิบัติงานในท้องที่ชุมชนเป็นส่วนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำผังเครือญาติในหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านจะเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ดีและสามารถนำนักศึกษาไปหาข้อมูลได้อย่างชัดเจนขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผลของการศึกษานี้ อาจจะยังไม่สามารถสรุปจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามได้ เพราะเป็นการศึกษาในขั้นต้น แต่อาจจะมีการปรับปรุงรายละเอียดต่างๆ ได้ โดยไม่กระทบต่อรูปแบบการฝึก เป็นต้นว่า ระยะเวลาการฝึกปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาจจะให้ระยะเวลานานกว่า 30 วัน ทั้งนี้คงขึ้นอยู่กับทาง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแต่ละแห่งด้วย สำหรับการเตรียมความพร้อมนักศึกษาก่อนออกฝึกปฏิบัติงานภาคสนามอาจจะต้องมีการทบทวนทฤษฎีที่จำเป็นในการฝึกเพิ่มขึ้นอีกด้วย ส่วนการออกปฏิบัติการทางด้านสาธารณสุขชุมชนอาจจะมีเวลาน้อยเนื่องจากต้องไปกับอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านซึ่งอาจจะไม่สะดวกในการที่จะไปเป็นเวลาหลายวัน เพราะเขาก็จะต้องมีอาชีพประจำอยู่ แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษานี้คงยังไม่สมบูรณ์หรือไม่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ได้ คงต้องทำการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อหาข้อสรุปได้อย่างชัดเจนต่อไป

บรรณานุกรม

พนาไพร โภมงาม และธงชัย อามาตย์บัณฑิต (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความเครียดในการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามของนักศึกษาประกาศนียบัตรชั้นสูง วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี*. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ฉบับพิเศษ เดือนพฤศจิกายน 2555.

- วสุธร ตันวัฒนกุล. (2539). **หลักและกระบวนการบริหารงานสาธารณสุข** เอกสารประกอบการสอน วิชาการบริหารสาธารณสุขและกฎหมายสาธารณสุข ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2531). **หลักการวิจัยทางการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : ศึกษาพร.
- ศูนย์ฝึกอบรมและวิจัยอนามัยชนบท (น.ป.ป.). **คู่มือการฝึกปฏิบัติงานพัฒนาอนามัยชนบทเบ็ดเสร็จ**. กรุงเทพฯ : คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.